

Osiřelá díla: Situace v České republice

Ivan David

Stav před 7. listopadem 2014

- Osiř. díla existují od počátku autorského práva – viz **zásada bezformálnosti**.
- V autorském zákoně není žádná zmínka o osiřelých dílech.
- Zákon nezná žádné úlevy v případě, že autorské dílo osiřelo = nezmenšená (objektivní) povinnost vypořádat všechna autorská práva.
- **V praxi** proto buď:
 - a) zcela se upouští od užívání těchto děl,
 - b) uživatel se spoléhá, že na jeho případ dopadá některá ze stávajících zákonných výjimek (např.: *citace, katalogová licence, zpravodaj. licence*)
 - c) uživatel se rozhodne, že na sebe vezme v plném rozsahu riziko, že bude postižen dle autorského zákona v případě, že se objeví nositel práv. = Nositel práv má nárok na *sankční dvojnásobek obvyklé odměny*.
 - d) uživatel se pokusí snížit riziko – např. cestou disclaimeru, nebo cestou uzavření smlouvy s kolektivním správcem o vyhledávání nositele práv.

Stav po 7. listopadu 2014 - současnost

- V souladu se směrnicí 2012/28/EU do Aut. zák. zakotven speciální režim užití pro *některá* užití *některých* osiřelých děl *některými* institucemi.
- Patrně hlavním přínosem stanovení **definice** osiřelého díla: dílo, u kterého *není určen autor NEBO není nalezen* ani po provedení důsledného vyhledávání v informačních zdrojích v příloze zákona.
- Doba ochrany osiřelého díla s neznámým autorem = výpočet jako u anonymního díla. (70 let od zveřejnění / vzniku.)
- Pokud má dílo více autorů, považuje se za osiřelé pouze ve vztahu k těm autorům, kteří nebyli určeni nebo nalezeni.
- Autor má právo kdykoliv ukončit status osiřelého díla tím, že *písemně oznámí své autorství* kolektivnímu správci vedoucímu rejstřík osiřelých děl + osobě, která již dílo případně užila. = vznik *práva na odměnu*.
- Dílo, která se stane osiřelým v kterémkoliv státě EU/EHP, je pokládáno za osiřelé ve všech státech EU/EHP.

- V případě **kinematografických / audiovizuálních děl** se důsledné vyhledávání provádí ve státě EU/EHP, kde má výrobce sídlo/bydliště. **X**
Nemá-li sídlo: Tam, kde bylo dílo *poprvé vydáno / odvysíláno*.
- U těchto druhů děl zákon přikazuje provést vyhledávání v těchto informačních zdrojích:
 - a) katalogy a povinné archivační rozmnoženiny NFA, Národního archivu a zahraničních institucí obdobného významu;
 - b) zdroje sdružení výrobců audiovizuálních děl a zvukových záznamů usazených v příslušném státě;
 - c) databáze institucí pečujících o filmové dědictví a národních knihoven;
 - d) databáze s příslušnými normami a identifikátory jako je ISAN (International Standard Audiovisual Number – mezinárodní standardní číslo audiovizuálního záznamu);
 - e) rejstříky příslušných kolektivních správců;
 - f) databáze ostatních významných sdružení zastupujících určité kategorie nositelů práv;
 - g) seznamy nositelů práv, jejichž majetková práva zdědil stát nebo jejichž majetková práva státu připadla, vedené Stát. fondem kult. ČR nebo Stát. fondem kinematografie;
 - h) titulky a další informace uvedené na přebalu díla.

- Zakotvení speciální **zákonné licence pro určitá užití osiřelého díla**.
- Licence silně **omezená** - v těchto aspektech:
 - Mohou jí využívat pouze následující instituce: *knihovna, archiv, muzeum, galerie, škola, vysoká škola a jiné nevýdělečné školské a vzdělávací zařízení + provozovatel vysílání ze zákona* (pouze AVD do roku 2002).
 - Dílo musí být součástí sbírky / archivu dané instituce.
 - Užití se může dít pouze ve veřejném zájmu dle poslání instituce.
 - Užití je možné pouze nekomerční = případné příjmy mohou být generovány jen za účelem *pokrytí nákladů*.
 - Licence se týká pouze těchto druhů děl: *kinematografická / audiovizuální díla + knihy, časopisy, noviny, jiné písemnosti*.
 - Licence se vztahuje pouze na díla, která byla *poprvé* vydána / odvysílána v některém státě EU / EHP.
 - Užití OD lze jen rozmnožováním/on-line sdílením za účelem *digitalizace, zpřístupňování on-line, indexace, katalogizace, uchovávání* nebo *obnovy*.

Stav po plánované novele (od 2017?)

- Zákonná licence zůstává – ale je doplněna o další možnosti užití.
- Kolektivní správci budou nově *automaticky* vykonávat kolektivní správu pro **všechny nositele** práv ke **všem druhům osiřelých děl** (s výjimkou *software*), a ve vztahu ke **všem majetkovým právům**.
- Bude se mít za to, že nositel práv souhlasí se zveřejněním díla – a to *i anonymně*, pokud autor není určen.
- Pokud **jakýkoliv** zájemce prokáže, že bezvýsledně provedl důsledné vyhledávání, má nárok, aby s ním kolektivní správce uzavřel **licenční smlouvu** – *max. na 5 let* (lze ale i opakovaně), *pouze pro ČR* (co internet?).
= Jinak možno dílo dle dohody libovolně užívat, a to i ke komerčním účelům.
- Pokud se nositel práva přihlásí o odměnu do 3 let od jejího výběru, bude mu vyplacena **X jinak** příjmem *Stát. fondu kultury / Stát. fondu kinematografie*.
- Pokud bude nositel práva dodatečně určen nebo nalezen, licenční smlouva s kol. správcem je *nadále platná*.

- Cílem nové úpravy je dosáhnout u osiřelých děl podobného režimu užití jako u tzv. **odúmrtí**.
- Navrhovaná úprava inspirována již existujícími úpravami v některých dalších zemích – např. Maďarsko, Velká Británie, Kanada.
- Na rozdíl od některých z těchto zemí však licencování osiřelých děl není svěřeno některému státnímu orgánu, ale kol. správcům = argument úsporou nákladů (KS budou pro sebe provádět pouze *režijní srážku* z odměny.) + již existující infrastrukturou (KS už v některých případech zastupují tyto autory).
- S možností licencování užití osiřelých děl počítá výslovně i směrnice 2012/28/EU ve své preambuli = navrhovaná úprava tedy plně v souladu s právem EU.
- Novela dále zavádí též zvláštní režim pro tzv. **díla na trhu nedostupná** = pouze díla slovesná zařazená do seznamu Národní knihovny. – Knihovny budou moci získat *max. na 5 let* licenci od kolektivního správce k jejich *digitalizaci + zpřístupňování na internetu*.

Děkuji za pozornost.